

Toulky

přepyšskou minulostí XXIV.

JAK JSME SE UČILI EKOLOGII, ANEB ZPRÁVA PRO VNUČKU

Snad nebude vadit, že toto „toulání“ nebude čerpáno především z kronik, ale spíše z poznatků osobních. Stala se mi totiž taková věc. Vnučka Anička chodí do druhé třídy v Lipencích (to je část Prahy nad řekou Berounkou) a jejich škola slavila 140 let od svého založení. V rámci tohoto jubilea dostali žáci za úkol, oslovit své prarodiče a požádat je o jejich vzpomínky na školní léta. Volba přístupu k zadanému tématu nebyla jednoduchá. Část mých zážitků dnes nepovažuji za zcela výchovné (byl jsem školák „malý, ale čiperný“) a tak jsem zvolil příběhy moderní – ekologické. Snad vám starším také něco připomenou.

Dopis Aničce

Víš, Aničko, musím se Ti hned na začátku svého vyprávění přiznat, že jsem o významu slova ekologie neměl za svého mládí ani ponětí. Teprve mnohem později jsem se dozvěděl, že je to věda (třeba jako Tvoje „milovaná“ matematika), která se zabývá vztahem mezi organizmy a jejich prostředím. Prostředí je to, čemu zjednodušeně říkáme příroda. A protože se člověk domnívá, že je na Zemi nejchytřejším organismem, je důležité, aby se tou vědou také zabýval.

Ale pojďme již do školy. Tu moji znáš, byli jsme tam letos spolu

na ukončení školního roku, když jsem, jako obecní kronikář, fotil radost přepyšských dětí z nadcházejících prázdnin. Nebo z vysvědčení?

Nebo ze zmrzliny, kterou tradičně dává tetá Krulichová za pěkné vysvědčení školákům zdarma?

JAK JSME SE UČILI EKOLOGII, ANEB ZPRÁVA PRO VNUČKU

Povídání první - Stará lípa

Naše krásná vesnička Přepychy (sem ráda jezdíš na prázdniny) byla dvoutřídní, což pro nás bylo „pedagogicky“ výhodné, protože jsme se od starších spolužáků ve třídě učili mnoho rošťáren. A jak dnes říkáte, některé byly „docela hustýyy“. Z výchovného hlediska o nich pomlčím a budu ti vyprávět několik příběhů z výuky ekologie. Měli jsme štěstí v tom, že Přepychy jsou obklopeny krásnou přírodou a naši předci nám tu zanechali spoustu historických památek. Škola je hned vedle kostela (ten tu máme téměř 700 let), obklopeného dvěma rybníčky. Na břehu toho, kterému říkáme Farský je rozložitá stará lípa. Dnes je tam tabulka „Památný strom“ a pánové, co rozumějí stromům (říká se jim dendrologové) tvrdí, že ji zasadili někdy před 400 lety.

Tak pod tu lípu nás bral za pěkného počasí pan řídící učitel Řehák z přeplněné třídy. Vyprávěl nám, jak rostou stromy, z batůžku vyndal kulatou destičku a společně jsme podle letokruhů určovali stáří stromu, z kterého bylo to kolečko odříznuté. Místo přestávky jsme kolem lípy dováděli a zkoušeli, kolik dětí je třeba, aby obejmuly ten statný kmen. Jindy, když to v koruně lípy bzučelo jako u nás ve třídě před příchodem pana učitele, jsme poslouchali vyprávění o pracovitých včelkách. Moc jsme sice nerozuměli tomu, když pan ředitel povídal „pátákům“, že jeden chytrý pán, který se jmenoval Einstein, tvrdil, že: „kdyby nebylo včeliček, tak by lidstvo přišlo o obživu“. Ale se včeličkami jsme již zkušenosti měli, jedni z píchanců, jiní z vycucávání sladkého medu z pláství. A tak jsme si teď své „odborné“ znalosti ještě obohatili.

O dřevu a včelkách jsme se dozvěděli i doma, vždyť na dolním konci byl úl v každé druhé chalupě a o truhláře a tesaře tu také nebyla nouze. Třeba tesař děda Janeček, který při práci s nebozezem říkával: „...s tím musíš jako s babičkou – pevnou rukou, ale jemně...“. (Ten význam Ti vysvětlím později.) Závěrem tohoto příběhu se ještě

vrátím k té staré farské lípě. Celé generace sousedů uchovávají dodnes stará foto, pořízená pod její rozložitostí, jako připomínku prvního přijímání. Tu svou, někdy z roku 1952, s kamarády a s osobitým panem farářem Mandysem připojuji. Jsem ten klečící třetí zprava, v tmavém sáčku, kratasech a bílých punčoškách...super model, vid!

JAK JSME SE UČILI EKOLOGII, ANEB ZPRÁVA PRO VNUČKU

Povídání druhé - Přírodopis ve Dříznech

Od jihovýchodu po sever jsou Přepychy obklopeny lesy. Už jejich názvy zní přírodně a romanticky. Kamínek, Obora, Horka, Klabalák, Farský, Sadka, Kozina, Jedlina. V tom, který se jmenuje Dřízna je ukryto tajuplné a malebné Dřízenské údolí. Už název místa je nejasný. Moudří páni (říká se jim archeologové) se přou, zda je to od slova „drezno“, což je ve staročestně místo, kam se svázelo dřevo, nebo od slova „tryzna“, a to je zase výraz pro pohanské pohřebiště. Já nejsem archeolog, ale k tomu druhému bych se dnes přikláněl, protože před několika roky bylo nad údolím odkryto pohřebiště, jehož stáří odhadují na 3 000 let.

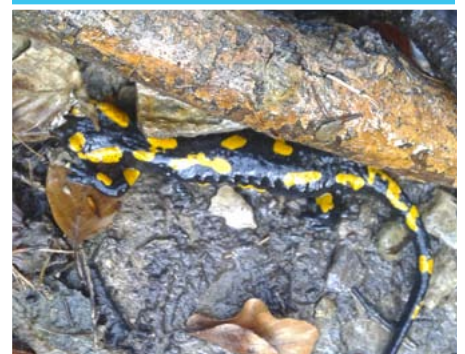
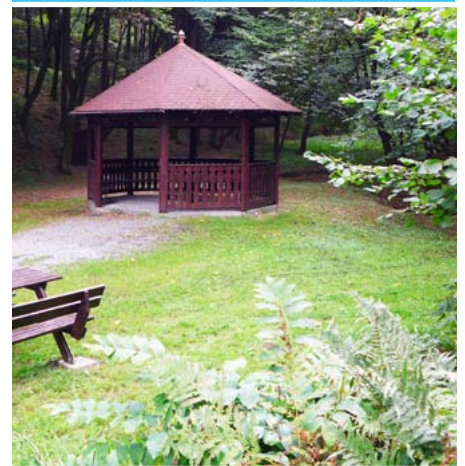
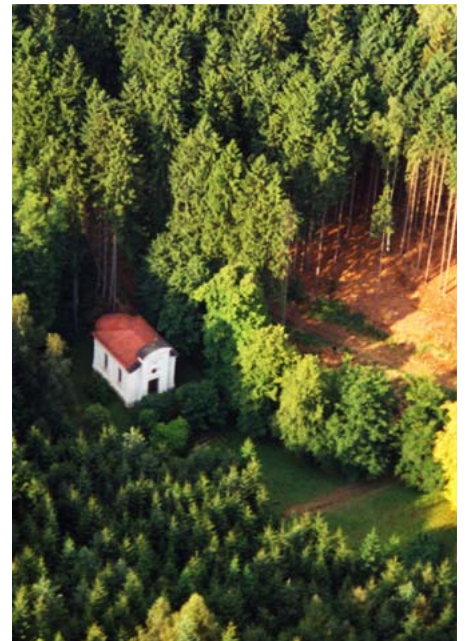
Tak sem nás za odměnu bral pan učitel Řehák na hodiny přírodopisu nebo vlastivědy. Cesta do Dřízen vedla kolem políček pana Bureše a někdy známí nezbedové Andrš a Brandejs pořádali honičku v mladém obilí. Pan učitel nás svolal, sedli jsme na mez, pojídali chleba a poslouchali povídání o tom, kolik práce je třeba, aby z toho malého zrníčka v klásku byla naše svačinka. Přesně to nevím, ale dnes myslím, že Andrš s Brandejsem klopili oči.

Údolí bylo plné dětských lákadel. Kaple, pomník s podobiznou nějakého pána, velký litinový kříž, skalní hrob, podél lesní cestičky 14 sloupů s obrázky a především voda. Studánka a potok, o kterém jsme se dohadovali, kam až ta jeho voda doputuje. Ty z horního konce tvrdili, že do rybníku Obecník, my „dolňáci“, že do rybníku Dvorský. Někteří nafoukaní pátáci zase povídali, že až do moře. Překvapilo nás, že s nimi pan učitel souhlasil. Díky vodě jsme mohli pozorovat potěr malých pstroužků, malého ráčka mizejícího pod kameny, nebo i žluté břicho mloka na břehu. I o vodě uměl pan Řehák zajímavě povídat. Nebo o tom dřevěném obrázku s madonou a dítětem na starém habru u studánky. To tam podle legendy zanechal zraněný ruský kozák, za války, které se říkalo „sedmiletá“, z vděčnosti, že mu voda z naší studánky, navrátila zrak. Cesta zpátky vedla kolem mlýna pana Rejzka, kde jsme se mohli přesvědčit o další dobré vlastnosti vody. Síly, která roztáčí mlýnské kolo, a jak to nakonec vede až k naší svačince. Kdo by to řekl, že ta „ekologie“ je tak zajímavá i zábavná.

Povídání třetí - O Ferdovi a jiných věcech

My, kluci z vesnice, jsme brali s naprostou samozřejmostí, že my lidé, žijeme v pospolitosti s nejrůznějšími zvířátky. Babička tomu, bez hanlivosti, říkávala „havěť“. Mimochodem, o tom, že kráva může být fialová jsme tehdy neměli ani ponětí. Náš výchovný proces (jak se tomu dnes říká) provázelo ve škole i soužití s jezevčíkem Ferdou

pana řídícího učitele. Občas zavítal do třídy v průběhu vyučování, ale většinou nás vítal o přestávce na školním dvorku. Zajímavé je, že tíhnul především k nám, kterým se jemně říkalo „čiperové“. Sdílel naše lumpárny a byl pro nás i vzorem učenlivosti. Velice rychle jsme ho naučili odnášet dívkám boty nebo papuče ze šatny do svého

JAK JSME SE UČILI EKOLOGII, ANEB ZPRÁVA PRO VNUČKU

Povídání třetí - O Ferdovi a jiných věcech, pokračování

koutečku ve dřevníku. Myslím, že Ferda pomáhal celé jedné generaci školáků pochopit, co je to věrnost a přátelství. Nakonec i Andrš s Brandejsem spolu kamarádili.

Na školní zahrádce měla každá třída svůj záhonek. Předháněli jsme se, komu ta zeleninka vyroste lépe. Našemu vítězství někdy napomohl Ferda, když na sousedních záhonech vyhrabával krtky. Ferda nás doprovázel, když jsme na svahu u lesíka Kamínek vysazovali obecní třešňový sad. Ferda proháněl zajíce, bažanty a koroptve, kterých zde díky mezičkám, úvozům a cestičkám, porostlým keříky šípku a jiného křoví, bylo tehdy mnoho. Na svou třešň jsem se chodil dívat ještě po letech, s tvým tatínkem a strýci Vládou a Ondrou.

Pan učitel byl, jak se říkávalo „ze staré školy“ a někdy přinesl do třídy zaprášené housle. S houslemi

v ruce nám připomněl ty vysoké a rovné stromy ze Dřízeňského údolí a vyprávěl, kolik krásných hudebních nástrojů se ze dřeva vyrábí. Když jsme se s Vendou Štěchem pokoušeli nástroj rozeznít (chodili jsme spolu na hodiny houslí k paní Rathouské, které se říkalo „varhannice“), tak nás za oknem, k nelibosti pana učitele, doprovázel svou „peskou fistulí“ i věrný Ferda.

Pan učitel Řehák na začátku své dráhy v Přepychách, kde působil 32 let až do svého odchodu do důchodu.

Milá Aničko, to bylo několik střipků ze školních let, prožívaných ve škole i v přírodě, kterou jsme, možná nevědomky, považovali zcela přirozeně za svého rovnocenného partnera. Přeji to štěstí i Tobě.

Tvůj děda Vláška.

PS: Řekni dětem v Praze, že fialová kráva je nesmysl.

Atmosféru těch minulých dob Ti ještě přiblížím několika fotkami.

Se sestrou Helenkou, kočkou Mickou a pejskem Bubíkem – náš ekologický vztah ke zvířeně.

Lavice, na kterých jsme sedávali. Dělati je místní truhláři nejspíš ze dřeva z okolních lesů. Dnes na nich fotíme prvňáčky při nástupu do školy.

Pan učitel Řehák se svými žáky v roce 1936

